

Rauhallisesti etenevä tietotekniikkakurssi

OSIO: Internet

Hyvinkään Yhdistykset ry

Maailma muuttuu – yhdistystoiminta muuttuu

Heidi Kokko

Sisällys

Selaimet	3
Selaimen avaaminen.....	3
Selainikkuna	4
Osoiterivi.....	4
Osoitekenttä	4
Osoiterivin työkalut	5
Tiedon hakeminen internetistä	6
Google on hakupalvelu	6
Google määrittäminen Edge-selaimen oletushakukoneeksi	6
Tekstin haku Googlessa	7
Kuvahaku Googlessa	8
Hyvät hakusanat	8
Hauska ja hyvä tietää!.....	10
WWW-osoitteiden päätteet kertovat sivusta lisää	10
Netiketti, eli hyvät tavat verkossa	11
Pidä koneesi aina päivitettyinä	11
Virukset ja haittaohjelmat	12
Mitä virukset tekevät?	12

Selaimet

Selain on ohjelma, jolla voidaan selata internet-sivuja. Microsoft Edge on kaikissa Windows koneissa automaattisesti asennettu selainohjelma.

Yleisimmin käytetyt ohjelmat olivat vuonna 2016:

- Google Chrome (54%)
- Internet Explorer (27%)
- Firefox (7,7%)
- Edge (5,2%)
- Safari (4,3%)
- Opera (1,2%)
- Muut (0,6%)

(Lähde: https://www.tivi.fi/Kaikki_uutiset/se-tapahtui-lopulta-nopeasti-selainvallankumous-6579882 6.9.2016)

Selainten peruskäyttö on hyvin samantapaista. Käytännön eroja ei ole paljon, mutta joitain erityispiirteitä toki löytyy. Selainten välillä käydään kilpaa, jossa eräänä keskeisimpänä asiana on verkon käytön turvallisuus. Lisäksi jotkin palveluntarjoajat (esimerkiksi pankit) optimoivat omat palvelunsa toimimaan vain tietyissä selaimissa. Jos internetissä tarjottu palvelu ei siis toimi kunnolla, testaa jotakin toista selainta.

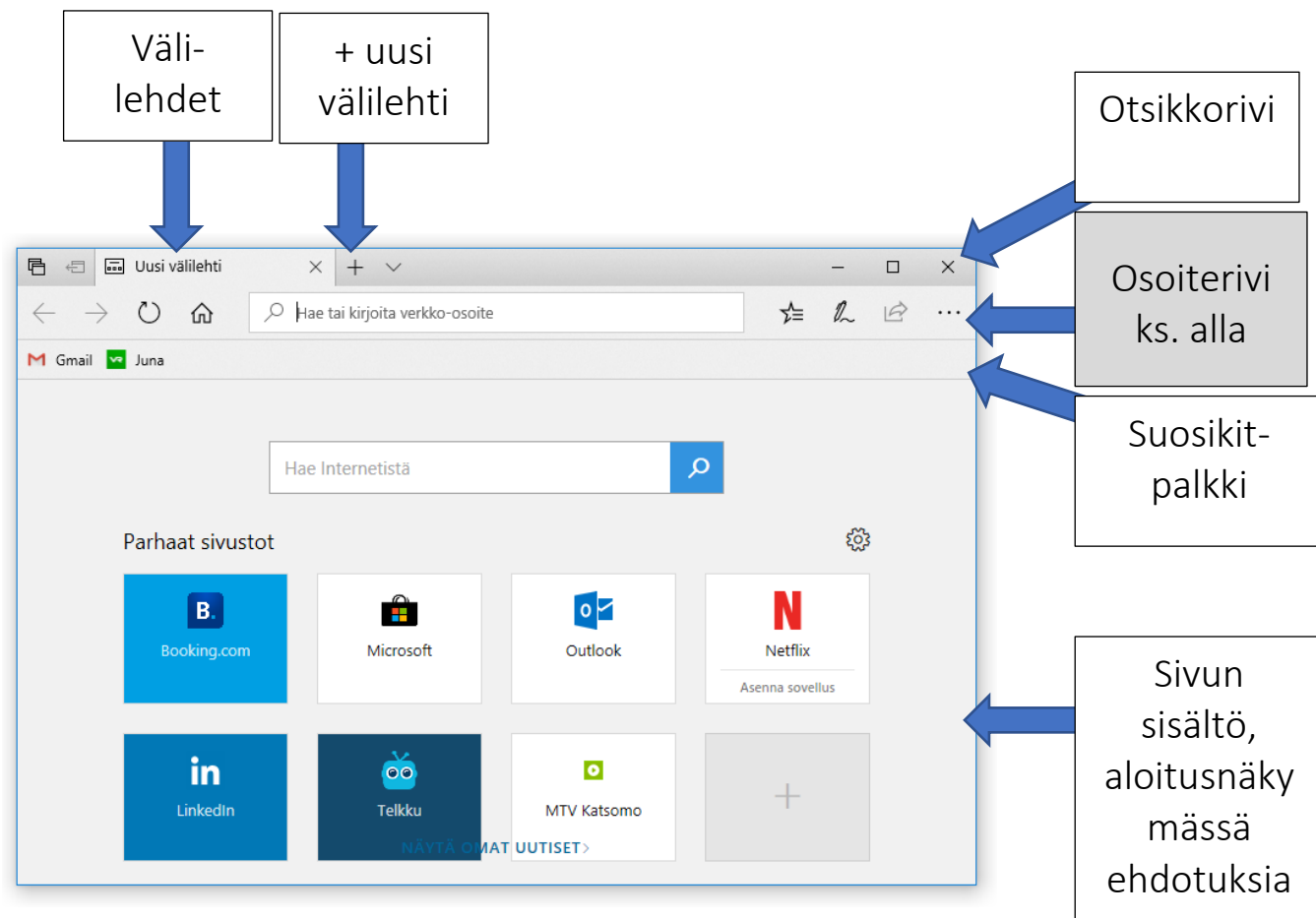
Tässä oppaassa käytetään Edgeä, koska se on automaattisesti käytössä Windows 10 käyttöjärjestelmää käyttävillä koneilla.

Selaimen avaaminen

- Näpsäytä Käynnistä-painiketta ja ala kirjoittamaan ohjelman nimeä: Edge
- Näpsäytä Microsoft Edge tekstiä kun se ilmestyy Käynnistä -valikkoon.
  - Voit kiinnittää Edgen omaan tehtäväpalkkiisi näpsäyttämällä hiiren oikealla Edge-kuvakkeen päällä ja valitsemalla pikavalikosta Kiinnitä tehtäväpalkkiin.

Selainikkuna

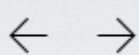
Osoiterivi

Osoitekenttä

- Osoiteriville osoitekenttään kirjoitetaan haettavan asian hakusanat tai sivun osoite. Esimerkiksi voit kirjoittaa:
  - www.hyvy.fi
    - HUOM! Osoitteen alussa voi olla joskus näkyvillä "protokollatunnus" <https://www.hyvy.fi/> mutta sitä ei tarvitse kirjoittaa.
  - jos et muista osoitetta niin voit kirjoittaa hakusanat: Hyvikään Yhdistykset, jolloin saat oletushakukoneen ehdotukset näille hakusanoille

Osoiterivin työkalut

- Edellinen ja seuraava:

Voit liikkua hetki sitten selattujen sivujen välillä

- Päivitä:

Tarkasta onko sivun sisältö muuttunut edellisen latauksen jälkeen. Tämä on tarpeen, jos odotat sivulle pian päivittyvää tietoa.

- Aloitus:

Siirry sivulle, jonka olet määrittänyt asetuksissa ensimmäiseksi sivukseksi

- Keskus:

Tätä kautta löydät:

- Suosikit, eli sivut jotka olet lisännyt suosikeiksi. Suosikkeja voidaan

Huom! Suosikit-palkki voi olla jatkuvasti esillä selainikkunassa.

- Lukulistasta, eli sivut jotka olet merkinnyt myöhemmin luettaviksi.

- Selaushistoriasta, eli sivuista joilla olet viimeksi käynyt. Selaushistorian tyhjentäminen onnistuu myös tätä kautta.

- Latauksista.

- Lisää muistiinpanoja:

Voit tehdä merkintöjä ja muistiinpanoja sivun tietoihin ja vaikkapa lähettää ne toiselle tai tallentaa ne omalle koneellesi. Muistiinpanot ovat sinun, eivätkä ne näy muille, ellet jaa niitä.

- Jaa:

Voit lähettää näkyvillä olevasta sivusta tiedon vaikkapa sähköpostilla.

- Asetukset ja muuta:

Avautuvasta valikosta löytyy laajasti eri toimintoja, kuten:

- Inprivate-ikkuna, eli yksityisempi internetin selaaminen
- Zoomaus, eli sivun koon suurentaminen tai pienentäminen

- Etsi sivulta, eli jonkin sanan etsiminen sivun tekstien joukosta
- Lue ääneen
- Tulostus
- Kiinnitä tämä sivu aloitukseen
- Asetukset, eli määritelmiä selaimen toiminnoista

Tiedon hakeminen internetistä

Google on hakupalvelu

Hakupalvelu, tai toiselta nimeltään hakukone, on internetsivu, jossa hakusanoja kirjoittamalla voidaan etsiä tietoja internetistä. Google on vakiinnuttanut paikkansa hakupalveluna, se on ollut suosituin hakupalvelu 2000-luvun alusta alkaen.

Muitakin hakupalveluita on, mutta niillä hakeminen saattaa tuottaa suppeampia ja epätasemmia tuloksia. Ainut Googlen kilpailija lienee nykyisin Bing.com. Edge-selaimessa Bing.com on määritelty oletushakupalveluksi. Sen muuttaminen Googleksi onnistuu Asetuksista, seuraavilla ohjeilla:

Google määrittäminen Edge-selaimen oletushakukoneeksi

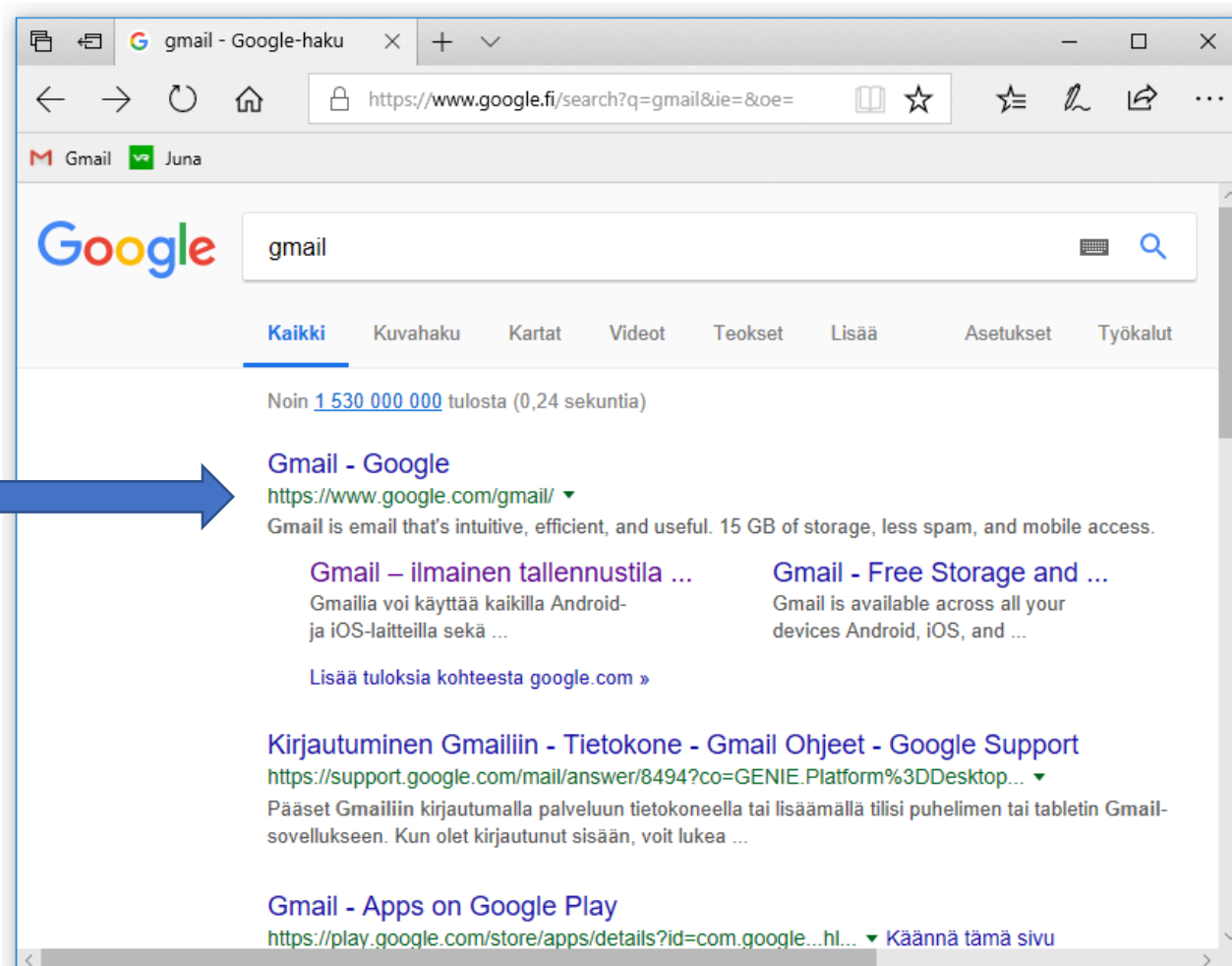

Tämä muutos kannattaa tehdä, jotta Edgen osoitekenttään kirjoitetut hakusanat käyttävät hakupalveluna Googlea, eikä Bingiä.

1. Kirjoita osoiteriville www.google.com ja paina Enter -näppäintä avataksesi sivun.
2. Kun Google on avoinna, näpsäytä Asetukset ja muuta -painiketta osoiteriviltä:
3. Näpsäytä alinta **Asetukset** kohta valikosta
4. Kohdassa Lisäasetukset näpsäytä **Näytä lisäasetukset**
5. Kohdasta oletushakupalvelu näpsäytä **Vaihda hakukonetta**.
6. Valitse näpsäyttämällä listasta **Google-haku** ja näpsäytä **Määritä oletukseksi**

Tekstin haku Googlessa

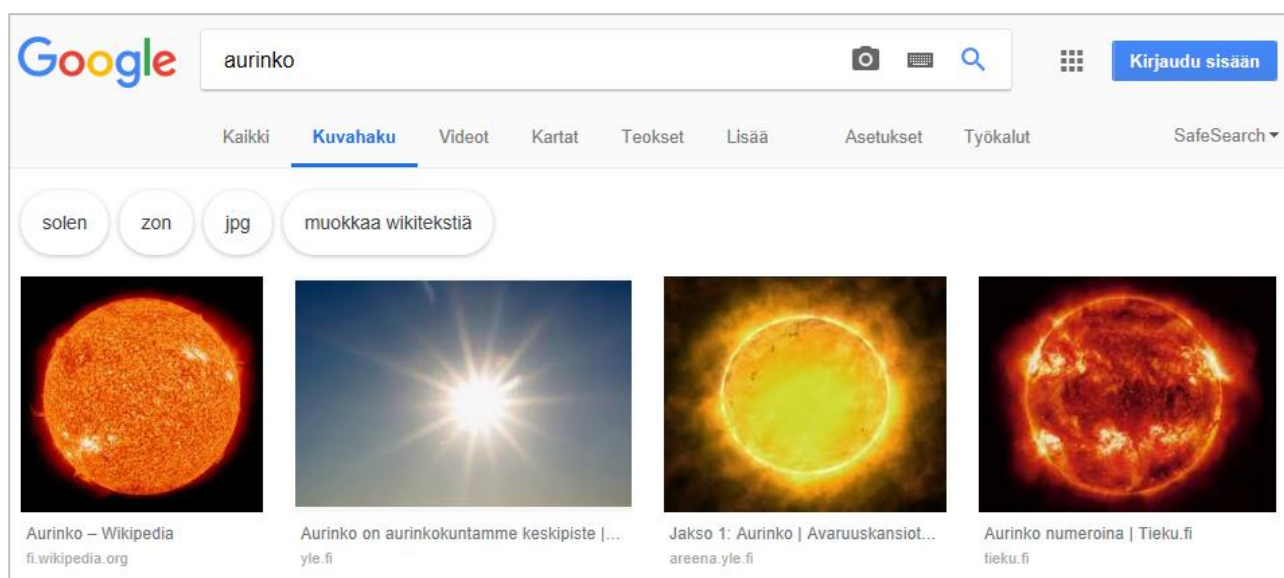
1. Voit hakea tietoja internetistä kirjoittamalla hakusanoja joko selaimen osoiteriville tai Googlen sivulle (www.google.com)
2. Kun olet kirjoittanut hakusanat paina Enter-näppäintä.
3. Hakutulokset esitetään selainikkunassa listana. Jokaisesta hakutuloksesta kerrotaan
  - Otsikko
  - WWW-osoite tai osa osoitteesta
  - Muutamia rivejä siitä kohdasta missä hakusanoja käytetään sivulla
4. Arvioi mikä tai mitkä sivut vastaisivat tarpeeseesi.

Joskus hakutulosten alussa on ensimmäiseksi nostettu mainos-sivuja, jotka ovat listassa ensimmäisenä mainostajan kustannuksella. Tunnistat ne Mainos-tunnuksesta. **Mainos**

Kuvahaku Googlessa

1. Mene osoitteeseen www.google.com
2. Kirjoita hakusana, kuten hakisit tekstiä
3. Kun saat hakutulokset näpsäytä kohtaa Kuvahaku
4. Google esittelee hakusanaasi vastaavia kuvia

Hyvät hakusanat

Alla muutama Googlen julkaisema vinkki onnistuneesta hakemisesta. Koko listan voit lukea hakemalla sitä Googlessa hakusanoilla ”Hakeminen Googlessa” tai menemällä osoitteeseen:

<https://support.google.com/websearch/answer/134479?hl=fi>

Vinkki: yksinkertaisuus on valttia

Etsipä mitä tahansa aloita yksinkertaisella haulla, kuten missä on lähin lentokenttä?. Voit tarvittaessa lisätä muutaman kuvailevan sanan.

Lisää sijainti, jos etsit paikkaa tai tuotetta tietystä sijainnista.

Esimerkiksi leipomo helsinki.

Vinkki: valitse sanat järkevästi

Kun mietit hakukenttään kirjoitettavia hakusanoja, valitse sellaiset sanat, jotka todennäköisimmin esiintyvät etsimälläsi sivustolla.

Esimerkiksi sen sijaan, että kirjoittaisit päähän sattuu, kirjoita päänsärky, koska sillä termillä aiheesta puhutaan lääketieteellisissä sivustoissa.

Vinkki: älä murehdi pikkuasioista

- Oikeinkirjoitus. Vaikka kirjoittaisit hakusanasi väärin, Google käyttää kustakin sanasta tavallisinta kirjoitustapaa.
- Isot kirjaimet. Haku New York Times ja new york times tuottavat samat hakutulokset.

Vinkki: löydä vastaukset nopeasti

Useimmissa hauissa Google tekee työn puolestasi ja näyttää vastauksen kysymykseesi hakutuloksissa. Jotkin ominaisuudet, kuten urheilujoukkueiden tiedot, eivät ole saatavilla kaikilla alueilla.

- **Sää:** Näet sijaintisi sään kirjoittamalla hakuun sää. Näet tietyn paikkakunnan sään lisäämällä hakuun myös kaupungin nimen, esim. sää Helsinki.
- **Laskelmat:** kirjoita matemaattinen yhtälö, esim. $3 \cdot 9123$ tai ratkaise hankalia kuvaajia.
- **Hyvä tietää:** kirjoittamalla hakuun julkkiksen nimen, paikkakunnan, elokuvan tai musiikkikappaleen näet tärkeimmät tiedot.

Hauska ja hyvä tietää!

WWW-osoitteiden päätteet kertovat sivusta lisää

Palvelimen nimeen liittyy aina päätte. www.hyvy.fi

Se voi olla maatunnus: Suomessa fi, Ruotsissa se, Etelä-Afrikassa sa, jne. Maatunnuksen tilalla voi olla myös joku seuraavista.

- .COM - Kaupallinen palvelu (Commercial)
- .NET - Verkkoon liittyvä palvelu
- .ORG - Organisaatio
- .MIL - Yhdysvaltain puolustushallinnon palvelu (Military)
- .EDU - Koulutusorganisaation palvelu (Education)
- .GOV - USA:n Valtiohallinnon palvelu (Government)

Netiketti, eli hyvät tavat verkossa

Alla listattuna seikkoja, jotka kannattaa ottaa huomioon internettiä käytettäessä. Tutustu kattavaan listaan osoitteessa:

papunet.net/fileadmin/muut/Esitteet/Nettietiketti.pdf

1. Ole rehellinen: Seiso sanojesi takana
2. Kunnioita toisia käyttäjiä
3. Salasanan käyttö: Pidä salasana salaisena ja vaihda se usein.
4. Henkilötietojen käyttö: Mieti tarkkaan paljonko paljastat tietojasi verkossa.
5. Älä luota vieraisiin: Netissä on myös huijareita, varaudu siihen.
6. Kaikki mitä näet tai luet, ei ole aina totta: Lähdekritiikki. Mieti kuka puhuu ja miksi.
7. Älä varasta: Muista tekijänoikeudet! Kuvat, tekstit, äänet on tekijöiden omaisuutta. Saatavilla on myös julkaisuvapaita aineistoja.
8. Älä levitä: Mieti onko sinulla lupaa/oikeutta jakaa tietoa. Ole varovainen!
9. Ostosten tekeminen: Älä luovuta pankkitietojasi epämääräisille sivuille.
10. Käytä sähköpostia oikein: Älä lähetä roskaposteja/ketjukirjeitä. Älä avaa epäilyttäviä posteja/liitteitä/linkkejä.

Pidä koneesi aina päivitettyinä

Tarkista koneesi tietoturvan taso seuraavasti:

1. Näpsäytä Käynnistä-painiketta näytön vasemmasta alakulmasta ja kirjoita "Suojaus ja ylläpito"
2. Näpsäytä auki Suojaus kohta ja tarkasta tietokoneen analyysi suojauksen tilasta.

Pidä aina koneesi päivitettyinä, niin tietoturvasi on kunnossa.

Lisätietoja Windows 10 -käyttöjärjestelmän tietoturvaominaisuuksista:

<https://www.microsoft.com/fi-fi/windows/comprehensive-security>

Virukset ja haittaohjelmat

Virukset ovat ohjelmia kuten on Paint tai Word. Ne ovat vain moninkertaisesti pienempiä kuin työväline ohjelmat. Virukset on aina koodattu jossain, joku ohjelmoija on määritellyt mitä virus tekee ja miten se leviää.

Tallentamalla epämääräisiä tiedostoja koneellesi voit saada viruksen. Aina kun vastaat koneesi kysymykseen, ladataanko tämä ja tämä koneelle, varaudu mahdollisiin viruksiin. Tuntemattomalta henkilöltä, mutta myös ystävältä, saadussa sähköpostinliitteessä voi olla virus. Toisinaan sähköposteja on kaapattu tai viruksella saastunut kone välittää saastuneita viestejä. Kun saat epäilyttävän viestin, älä avaa sitä/liitetiedostoa tai linkkejä viestissä. Älä myöskään vastaa viestiin vaan merkitse tuntematon lähettäjä roskapostiksi. Jos lähettäjä on tuttu, ilmoita hänelle että sähköpostisi lähettää epämääräisiä viestejä. Virusta levittävän koneen omistaja harvoin tietää viruksen olemassa olosta ennen kuin on myöhäistä.

Mitä virukset tekevät?

Virusten ja haittaohjelmien tavoitteena on usein kerätä rahanarvoista tietoa internetin käyttäjiltä. Tiedot voivat olla rahaa/luottokorttitietoja/kolmannelle osapuolelle myytäviä tietoja. Huom! Älä siis koskaan luovuta luottokorttitietojasi taholle, johon et aivan varmasti luota.